

senkin keskustelun jatkamiseen. Aamupäivät oli varattu kahta plenum-istuntoa varten, iltapäivisin sai valita kolmesta jaostosta kolme esitelmää. Esitelmien yleistaso tällaisen konferenssin puitteissa olisi tuskin voinut parantaa. Pääpaino oli selvästi yleisessä kielitieteessä, ja nordistiikkaa käytettiin lähinnä havaintoesimerkkeinä. Näiden konferenssien tarkoituksena onkin tutustuttaa nordisteja yleiseen kielitieteeseen ja muutoinkin ylläpitää yhteistyötä, joten menettely täyttäneekin ainakin toistaiseksi tarkoituksensa.

Yleiseltä kannalta mielenkiintoisinta oli keskustelu historiallisesta kielitieteestä ja morfologiasta. Robert King avasi konferenssin peruuttamalla aikaisemman kantansa generatiiviin historialliseen kielitieteeseen. Hän edusti eksplisiittiiä paluuta traditionaaliseen linjaan. Pienilläkin problemeilla pitäisi olla oma asemansa eikä vain pelkällä yksisuuntaisella spekulatiolla. Uutena ohjenuorana on malkeellinen »multiple causation», joka onkin historiasta tuttua ja ainoa sopiva perusohjelma.

Toiseen päätteeseen, morfologian asemaan generatiivissa kieliopissa, johdattivat Wolfgang Wurzel ja Ferenc Kiefer. Morfologiasta on tullut muotiasia, koska sillä on nyt Morris Hallen virallinen hyväksyminen (Bologna 1972, *Linguistic Inquiry* 4. 3—16 [1973]). Halle kutsuu nyt ystävällisesti muitakin tutkimaan alaa unohtaen ne lukemattomat morfologit, jotka 1960-luvulla tukahdutettiin syntaktisten puiden alle, puiden, joiden varjossa ei juuri mikään kasvanut. Hän on täysin tietämätön morfologian kysymyksistä ja siitä runsaasta kirjallisuudesta, jota aiheesta on aivan viime vuosiltakin. Kiefer ja Wurzel eivät kuitenkaan odottaneet Hallen uutta lingvistisen Oklahoman avausta, vaan jatkoivat omaa vuosien taikaista toimintaansa. Morfologian uudelleensyntyminen tuntui esim. uralisteista kummalta, koska he eivät tienneet tai tunnustaneet sen kuolleenkaan. Uumajan keskustelu toi mukaan historiallista oikeudenmukaisuutta, sillä Paul ja Grimm-

Se kesä on mennyt

The Second International Conference of Nordic and General Linguistics, Uumaja 14.—19. 6. 1973

Bolognassa 1972 ruhjotut lingvistit saivat miellyttävää terapiaa Uumajassa, missä kaikki sujui ihan täsmälleen. Neljän työpäivän välissä oli virkistävä matka Ångermanlandiin, ja muutenkin iltaiset ohjelmat tarjosivat tilaisuuksia tieteelli-

kin saivat tunnustusta. Morfologisten luokitusten kriteeriksi löytyi jälleen funktio, mikä antoi leimansa koko konferenssille. Kiefer myönsi lisäksi, että generatiivius onkin koko kysymyksessä toisarvoinen tekijä, sillä mikä hyvänsä kunnan kieliteoria tarvitsee kunnan morfologiaa. Generatiivis-transformationaalin kieliopin puolustukseksi esitettiin muutama kerran se, että kaikki koulukunnat ovat laiminlyöneet muoto-oppia, mutta keskustelu osoitti, että muut eivät olleet pystyneet siihen niin perusteellisesti kuin transformationistit. Sekä King että Kiefer toivat keskustelussa esille, että ilman generatiivisia koulutusta he eivät olisi sellaisia lingvistejä kuin he ovat. Tämä myönnytys on erittäin tärkeä, sillä se antaa generativismille saman käytännön aseman kuin muillekin strukturalismin haaroille. Koulukunnan kulta-aikana sitä sanottiin puhtaasti teoreettiseksi kysymykseksi, mikä kävi ilmi esim. Itkosen ja Wiikin tässä lehdessä käymästä keskustelusta.

Mukana oli myös kaksikielisyyttä, prosodian piirteitä ja paljon muuta. Ruotsin antina odotettiin suurella jännityksellä Sven Öhmanin uuden kieliteorian julkaisemista. Jännitys näkyi ruotsalaisten kasvoilta. Öhmanilla ei kuitenkaan ollut tarpeeksi aikaa, jotta hän olisi voinut tehdä aivan selväksi, mitä hän tarkoitti puheen tuotolla leksikaalisten operaattorien puitteissa. Uusi teoria on tiukasti empiirinen eikä filosofinen, ja leksikaaliset operaattorit ovat käyttäytymisyksiköitä, jäätyneitä lingvistisiä faktoja. Tämän uuden teorian läpimurto jää siis toiseen kertaan.

Upsalan lingvistiryhmän aktiivisuus ulottui jo maan rajojen ulkopuolellekin. Stig Eliassonin aloitteesta muodostettiin toimikunta tutkimaan mahdollisuuksia perustaa skandinaavinen lingvisti yhdistys, joka pyrki mm. *Studia Linguistica*n ja *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskapen* yhdistämiseen. Yhteisvoimin voisi Pohjola paremmin pitää puoliaan kansainvälisellä foorumilla. Suomen yhdysmieheksi valittiin Carl-Eric Thors.

Sarjan ensimmäinen konferenssi pidet-

tiin 1969 Reykjavikissa ja kolmannen paikaksi äänestettiin Norjan yli Austin, Texas, 1976. Välitavoitteena on kuitenkin kongressijulkaisu, jonka toimittaa Karl-Hampus Dahlstedt (*Skytteanska samfundet*, Uumaja, luvassa jo 1974), ja siitä saaneekin hyvän kuvan kielitieteen nykytilasta, osittain Skandinaviasta katsottunakin.

The First International Conference on Historical Linguistics, Edinburgh
2.—7. 9. 1973

Edinburghin konferenssi oli siinä suhteessa erittäin harvinainen kansainväliseksi, että esitelmöitsijöillä oli (enimmäkseen) tunti aikaa, jonka lisäksi oli varattu puoli tuntia keskustelua varten. Työpäiviä oli viisi, muuta ohjelmaa ei ollut. Kullissien takaa kävi ilmi, että paikalliset järjestäjät halusivat lopullisesti testata, onko generatiivissa historiallisessa kielitieteessä elinvoimaa. Ajankohta olikin mitä otollisin, koska Chapel Hillin ja UCLA 1969:n testit oli jo julkaistu (ja todettu aika köykäisiksi). Konferenssin yleistaso oli hyvä, joskin Uumajan ilma-piiri tuntui jotenkin vapaammalta. Vain harvat esitelmät olivat iltapäivisin päällekkäin.

Edinburghissa jatkui Uumajan linja, ja konferenssi antoi siis vastauksen: traditionaalilla historiallisella kielitieteellä on se voima, joka takaa parhaan kehityksen. Ei tietenkään ole syytä odottaa, että palattaisiin kokonaan entiseen, sillä aina on kehitystä; paras viitekehys tähän kehitykseen tulee kuitenkin juuri perinteestä. Hyvin monessa esitelmässä puolustettiin perinteistä analogia-käsitettä, jonka generativismi yritti hylätä. Aivan oikein korostettiin sitä, että analogia on yleistystä ja siis samalla lailla tieteellistä selitystä ja että sääntömekanismit eivät itsessään selityksiä paranna. Itse asiassa juuri analogia liimaa sauman kiinni kompetenssin ja performanssin väliltä, jos tällaista kah-tiajakoa halutaan noudattaa. »Analogi-nen fonologinen sääntö» tekee sääntöjen

järjestyksen tarpeettomaksi ja osoittaa jälleen kerran generatiivin fonologian vääräksi (Ohala). Uusimmat kokeet osoittavat, että puhujat voivat analogioida melkein mistä vain ja että ei suinkaan ole välttämättä helpompaa oppia »luonnollisia» kuvioita (patterns) kuin »luonnottomia». Juuri leksikaalinen tallennus on usein analogian lähde, eli jonkin tutun sanan perusteella voidaan luoda uusi hetken mielihyökkö (esim. *spunnicize*). Kaiken muutoksen binaariutta selostaessaan antoi Henning Andersen siinä sivussa esimakua tulevasta ratkaisemalla muutamalla lauseella Kuryłowiczin ja Mańczakin välisen kiistan analogian luokittelusta: Mańczak katsoo asioita abduktiosta käsin, Kuryłowicz deduktiosta.

Kuten Uumajassakin, uudeksi teoreettiseksi viitekehykseksi esitettiin aina vähän väliä funktiota tai jonkinlaista funktionalismia. Siksi olikin paikallaan, että Josef Vachek itse esitti Prahan koulukunnan kannan, jonka perustana on koko ajan ollut Mathesiuksen »elastinen stabiilius». Vachek esitti ystävällisesti, kuinka melkein kaikki Amerikan historiallisen kielitieteen läpimurrot oli oivallettu Prahassa vuosikymmeniä aikaisemmin. Näitä käsitteitä ovat mm. terapeutin systeemin tasapaino, eri tasojen limittyminen, systeemin avonaisuus, keskusta vs. periferia, periferian heuristinen arvo ja yleensäkin dynaaminen funktionalismi. Vachek ikään kuin osoitti, että nykypolvi on valehdellut totta tai on juuri tekemäisillään sitä.

Vain yksi esitelmä yritti tukea kantaa, että itsenäistä syntaktista muutosta on sittenkin olemassa (Lightfoot), niin kuin transformationaali katsomus vielä hiljan väitti. Aineisto englannin modaaliverbien kehityksestä oli kuitenkin niin selvää, että muut eivät tätä ajatusta hyväksyneet; semantiikan osuus oli nimittäin niin ilmeinen. Yksi esitelmä yritti myös käsitellä (account for) semanttista muutosta »nykyisen» kieliteorian puitteissa (Werth). Valitettavasti nämä puitteet olivat mccawleymaisia puita, jotka keskittyvät diakronisiin vastaavuuksiin eivätkä

niinkään itse muutokseen. Näin kirjoitustapa johtaa sellaiseen terminologiaan, että jossakin puussa tapahtuu alioksaston kohoamista (subtree raising). Tämä on puutteellista, sillä itse muutos on abduktioon perustuva »ranking» Andersenin konferenssissa esittämän bifurkaatioheuristiikan mukaan.

Vielä voidaan lisätä, että tendenssit pääsivät niille kuuluvaan asemaan ja ehdottomien lakien olemassaolo tuli jälleen kerran kumotuksi, mikä on uralistikassakin vanha kokemus. Enempään tässä tuskin onkaan syytä puuttua, sillä kongressin sato on luvattu julkaista pikaisesti (Reidel, Hollanti) John Andersonin ja Charles Jonesin toimittamana. Seuraavaksi kokoukseen paikaksi tulee 1975 Poznańin yliopiston Karpaczissa sijaitseva »vuoristoraparantola», mikä taannee kielitieteen jatkuvan tervehtymisen. Läheltä piti, ettei konferenssi mennyt edellisen tietä, sillä toinen ehdotus oli Arizona.

Raimo Anttila